

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**  
**Факультет природничих наук**  
**Кафедра географії та природознавства**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Організація туризму»**

Освітня програма Географія

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри географії та природознавства  
Протокол № 1 від “15” вересня 2020 р.

## ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

<b>1. Загальна інформація</b>	
<b>Назва дисципліни</b>	Організація туризму
<b>Викладач (-і)</b>	Червінський Андрій Іванович
<b>Контактний телефон викладача</b>	066 876 02 34
<b>Е-mail викладача</b>	<a href="mailto:andrii.chervinskyi@pnu.edu.ua">andrii.chervinskyi@pnu.edu.ua</a>
<b>Формат дисципліни</b>	вибіркова
<b>Обсяг дисципліни</b>	6 кредитів ECTS, 180 год
<b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>	<a href="http://www.d-learn.pu.if.ua/">http://www.d-learn.pu.if.ua/</a>
<b>Консультації</b>	Згідно затвердженого розкладу консультацій
<b>2. Анотація до курсу</b>	
Дисципліна «Організація туризму» є вибірковою дисципліною для підготовки бакалаврів спеціальності 106 Географія.	
<b>3. Мета та цілі курсу</b>	
<p>Основні завдання вивчення дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– визначення принципів діяльності туристичних підприємств;</li> <li>– здобуття практичних навичок формування асортименту туристичного підприємства, етапів планування туристичних подорожей, програмного їх забезпечення;</li> <li>– встановлення ефективної взаємодії між туристичними підприємствами і транспортними компаніями;</li> <li>– отримання знань і вмінь щодо принципів формування програм перебування туристів, методів активізації туристів, визначення програмних заходів у відповідності до мети подорожі, запитів споживачів, сезонності тощо;</li> <li>– формування навичок організації обслуговування клієнтів туристичного агентства у відповідності до стандартів якості обслуговування;</li> <li>– забезпечення безпеки туристичних подорожей.</li> </ul> <p>У результаті вивчення дисципліни студент повинен <b>знати:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– чинне законодавство щодо реєстрації туристичних підприємств з урахуванням особливостей різних організаційно-правових форм господарювання та засновувати об'єднання туроператорів і турагентів з метою кооперування;</li> <li>– використовувати оргтехніку, документально оформлювати управлінські рішення, вести кореспонденцію;</li> <li>– застосовувати досвід підприємств, які входять до глобальних готельних та ресторанних ланцюгів;</li> <li>– бази стандартів, технічних умов, відстежувати зміни до них;</li> <li>– основні поняття дисципліни;</li> <li>– організаційні аспекти створення та функціонування туристичного підприємства;</li> <li>– принципи складання програм перебування;</li> <li>– правила та порядок оформлення туристської документації, виконання всіх туристських формальностей;</li> <li>– шляхи співпраці туристичного підприємства і транспортних підприємств;</li> <li>– забезпечення безпеки туристичних подорожей.</li> </ul> <p><b>вміти:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– готувати документи до укладання угод з вітчизняними й закордонними постачальниками і споживачами послуг, забезпечувати їх реалізацію та оперативний</li> </ul>	

- контроль виконання;
- проводити інструктування підлеглих співробітників і туристів з дотримання правил техніки безпеки;
  - забезпечувати виконання правил техніки безпеки туристськими групами й індивідуальними туристами;
  - згідно з нормативною документацією забезпечувати контроль якості надаваних послуг;
  - застосовувати сучасні комп'ютерні технології;
  - визначати вплив факторів зовнішнього середовища на результати діяльності туристського підприємства.

#### **4. Результати навчання**

- Здатність до ефективного комунікування та до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та відповідні наукові терміни;
- Вміння спілкуватися із нефахівцями, певні навички викладання, роботи зі ЗМІ;
- Дотримання етичних принципів як з погляду професійної чесності, так і з погляду розуміння можливого впливу досягнень з природничих наук на соціальну сферу; здатність цінувати різноманіття та мультикультурність; здатність до критичного мислення, навички обдумування; міцне знання професії на практиці;
- Здатність побудувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень у сфері регіонального розвитку, природокористування і охорони природи; формування умінь на основі отриманої інформації формулювати комплексні аналітичні висновки; здатність інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті управлінського завдання або проблеми, що вирішується;
- Здатність аналізувати географічні об'єкти та феномени як природного походження, так і технічні та техногенні, з погляду фундаментальних науково-географічних підходів і знань, а також на основі відповідних картографічних та геоінформаційних методів.

#### **5. Компетентності**

- Вміти поєднувати теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань спеціальності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних та професійних інтересів;
- Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері (рідною та іноземною мовами), знання основ ділового спілкування, навички презентації та самопрезентації, вміння вести наукову дискусію, навички професійної науково-інформаційної діяльності;
- Здатність використовувати професійно-профільовані знання, уміння й навички з географії в сфері міжнародного співробітництва;
- Готовність до вирішення конкретних прикладних проблемних завдань.

#### **6. Організація навчання курсу**

Обсяг курсу – 6 кредитів, 180 годин

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	28
семінарські заняття / практичні / лабораторні	32
самостійна робота	120

Ознаки курсу: 6 кредитів ECTS, 180 год.

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
<b>6</b>	<b>106 Географія</b>	<b>3</b>	<b>Вибірковий</b>

Тематика курсу				
Тема, план	Форма заняття	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p><b>Тема 1. Характеристика сутності організації туризму.</b> Сутність поняття “організація”. Організація як функція менеджменту. Сутність туризму. Особливості туризму як об’єкта керування. Сучасні підходи до визначення туризму. Статистичне визначення туризму. Визначення туризму за законодавством України. Місце і роль туризму в економіці країни. Переваги організованого туризму і перспективи його розвитку. Мета і завдання дисципліни “Організація туризму”.</p>	Лекція 1	Опрацювати теоретичний матеріал, розв’язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	-	До наступного заняття за розкладом
<p><b>Тема 2. Класифікація і функції туризму.</b> Понятійний апарат туризму. Існуюча система класифікації туризму. Соціальна, гуманітарна й економічна функції туризму. Туризм, як соціально-економічна система. Фактори, що впливають на розвиток туризму. Характеристика туристських ресурсів України. Особливості туристської діяльності в Україні. Перспективи розвитку туризму в Україні.</p>	Лекція 2, практичне заняття 1	Опрацювати теоретичний матеріал, розв’язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<p><b>Тема 3. Міжнародне регулювання туристської діяльності.</b> Мета й основні завдання регулювання туристської діяльності на міжнародному рівні. Міжнародні організації, які координують туристську діяльність. Основні міжнародні документи, що регламентують туристську діяльність. Міжнародні відносини України у сфері туризму.</p>	Лекція 3, практичне заняття 2	Опрацювати теоретичний матеріал, розв’язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<p><b>Тема 4. Організація державного керування туристською діяльністю в Україні.</b> Державні органи регулювання туристської діяльності в Україні. Туристська політика в Україні та її основні положення. Основні законодавчі й нормативно-правові акти у сфері туризму, що діють в Україні. Основні важелі впливу держави на туристську діяльність. Сутність туристських формальностей. Паспортно-візові формальності. Митні формальності.</p>	Лекція 4, практичне заняття 3	Опрацювати теоретичний матеріал, розв’язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом

Валютні формальності. Страхові формальності. Права й обов'язки туристів.				
<p><b>Тема 5. Туристське підприємство як суб'єкт господарювання, його основні цілі.</b></p> <p>Загальна характеристика підприємства, мета його функціонування. Види підприємств. Поняття про зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства. Напрями діяльності підприємств. Основні цілі створення і функціонування туристських підприємств. Види туристських підприємств та їх особливості. Принципи організації їх діяльності. Ресурсне забезпечення туристського підприємства. Перспективи розвитку туристських підприємств в Україні.</p>	Лекція 5, практичне заняття 4	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<p><b>Тема 6. Організаційні засади створення туристського підприємства.</b></p> <p>Вибір організаційно-правової форми туристського підприємства. Обґрунтування організаційної структури керування туристським підприємством. Розробка засновницьких документів, державна реєстрація і організаційне оформлення туристського підприємства. Характеристика засновницьких документів для туристських підприємств. Основні вимоги до офісу й персоналу туристського підприємства. Випадки і порядок ліквідації туристського підприємства.</p>	Лекція 6, практичне заняття 5	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<p><b>Тема 7. Керування туристським підприємством.</b></p> <p>Планування роботи туристського підприємства. Маркетингова діяльність й реалізація збутової політики туристського підприємства. Організація рекламної діяльності туристського підприємства. Керування персоналом туристського підприємства. Основні принципи організації праці на туристському підприємстві. Фінансово-економічна робота на туристському підприємстві. Організація обліку й звітності на туристському підприємстві.</p>	Лекція 7, практичне заняття 6	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<p><b>Тема 8. Сертифікація в туризмі.</b></p> <p>Сутність сертифікації. Цілі сертифікації. Види сертифікації. Порядок і правила</p>	Лекція 8, практичне заняття 7	Опрацювати теоретичний матеріал,	3	До наступного заняття за

сертифікації туристських послуг. Сертифікат відповідності туристських послуг. Державна система сертифікації УкрСЕПРО. Контроль за відповідністю якості послуг в галузі туризму.		розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)		розкладом
<b>Тема 9. Стандартизація в туризмі – засіб захисту прав та інтересів туристів.</b> Поняття про стандартизацію і стандарти. Цілі та завдання стандартизації. Об'єкт, предмет, область і рівні стандартизації. Міжнародні органи стандартизації. Національна система стандартизації. Основні стандарти, що діють в галузі туризму. Взаємозв'язок стандартизації туристських послуг та їх якості. Контроль за дотриманням стандартів у галузі туризму. Перспективи розвитку стандартизації послуг у галузі туризму в Україні.	Лекція 9, практичне заняття 8	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<b>Тема 10. Туристський продукт, етапи створення, просування та реалізації.</b> Визначення турпродукту і туроперейтинга. Властивості турпродукту. Єдині вимоги до турпродукту. Проектування турпродукту. Формування турпродукту. Просування турпродукту. Реалізація турпродукту.	Лекція 10, практичне заняття 9	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<b>Тема 11. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток туристської індустрії.</b> Поняття про науково-технічний прогрес. Характеристика основних напрямів науково-технічного прогресу. Відмінність понять “ науково-технічний прогрес” і “науково-технічна революція”. Етапи розвитку науково-технічного прогресу. Вплив науково-технічного прогресу на розподіл і кооперування праці. Системність у роботі й комплексність в обслуговуванні – основні складові успішної роботи туристського підприємства. Комп'ютеризація туристського бізнесу – необхідна умова взаємодії туристського підприємства із зовнішнім середовищем.	Лекція 11, практичне заняття 10	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)	3	До наступного заняття за розкладом
<b>Тема 12. Страхування в туризмі.</b> Сутність і основні поняття страхування. Загальна характеристика системи страхування. Сучасний стан страхового ринку України. Розвиток окремих видів	Лекція 12, практичне заняття 11	Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання	5	До наступного заняття за розкладом

<p>страхування. Види страхування, що застосовуються в туризмі. Характеристика ризиків у туристській діяльності. Особливості прояву ризиків туристського підприємства. Ризики туристів. Місце страхування серед методів керування ризиками в туристській діяльності. Розробка програм страхування ризиків для туристського підприємства. Укладання договорів між туристськими підприємствами і страховими компаніями. Ефективність страхування в туризмі.</p>		<p>контрольного тесту з теми (2 год)</p>		
<p><b>Тема 13. Організація транспортного обслуговування в туризмі.</b> Транспорт, як засіб забезпечення туристської діяльності. Характеристика транспортної системи країни. Місце і роль транспорту в організації туристської діяльності. Переваги й недоліки різних видів транспорту. Перспективи розвитку окремих видів транспорту. Особливості організації транспортних турів. Перевезення сухопутним транспортом. Подорожі водним транспортом. Перевезення повітряним транспортом. Формалізовані підходи до вибору раціональних маршрутів пересування туристів. Інтеграція різних видів транспорту при перевезенні туристів. Порядок взаємодії туристських і транспортних підприємств.</p>	<p>Лекція 13, практичне заняття 12</p>	<p>Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)</p>	<p>5</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p><b>Тема 14. Організація надання послуг розміщення в туризмі.</b> Класифікація засобів розміщення. Стисла характеристика засобів розміщення. Загальні вимоги до засобів розміщення. Особливості розміщення туристів у транспортних турах. Організація взаємодії туристських підприємств з підприємствами – засобами розміщення.</p>	<p>Лекція 14, практичне заняття 13</p>	<p>Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (2 год)</p>	<p>5</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p><b>Тема 15. Організація функціонування готельного господарства як основної складової засобів розміщення.</b> Класифікація готельних підприємств і загальні вимоги до них. Організація надання основних послуг і додаткового сервісу в готелях. Класифікація номерного фонду в готелях.</p>	<p>Практичне заняття 14</p>	<p>Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (4 год)</p>	<p>5</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>

<p>Призначення громадських приміщень в готелях. Організація управління готельним комплексом. Керування безпекою клієнтів і співробітників готелів. Керування якістю готельних послуг. Поняття про готельні ланцюги. Стратегія і проблематика розвитку готельного господарства.</p>				
<p><b>Тема 16. Організація надання послуг харчування в туризмі.</b> Загальна характеристика і типи систем громадського харчування. Режими харчування туристів. Організація харчування туристів у засобах розміщення. Особливості організації харчування туристів у транспортних турах і під час екскурсійного обслуговування. Ресторанна концепція харчування. Поняття про ресторани ланцюги. Організація взаємодії туристських підприємств з підприємствами харчування.</p>	<p>Практичне заняття 15</p>	<p>Опрацювати теоретичний матеріал, розв'язати завдання контрольного тесту з теми (4 год)</p>	<p>5</p>	<p>До наступного заняття за розкладом</p>
<p><b>7. Система оцінювання курсу</b></p>				
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять. Усі студенти мають обов'язково виконати усі практичні роботи передбачені навчальною програмою. Оцінки за виконані практичні роботи виставляються у національній шкалі («відмінно» - 5, «добре» - 4, «задовільно» - 3, «незадовільно» - 2). Вони виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи. Окрім цього впродовж семестру на практичних заняттях проводиться два зрізи знань у тестовій формі для оцінки рівня опрацювання теоретичного матеріалу курсу.</p> <p>У кінці семестру виводиться середнє арифметичне з отриманих оцінок, яке виставляється у 50-бальній шкалі як підстава допуску до екзамену.</p>			
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>У формі письмової самостійної роботи виконуються два контрольні зрізи знань теоретичного матеріалу, які оцінюються за 5-бальною шкалою.</p>			
<p>Практичні заняття</p>	<p>Практичні заняття передбачають здійснення інструктажу з виконання завдань практичної роботи. Далі студенти приступають до виконання завдань, які передбачають створення баз даних, опрацювання їх у розрахунковій формі, побудові на основі</p>			

	опрацювання графіків і діаграм, створення картографічних моделей.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до складання екзамену, якщо впродовж семестру він написав на позитивні оцінки обидва письмові тематичні зрізи, виконав і здав усі передбачені програмою практичні роботи, а також набрав сумарно за поточний контроль 25 балів і вище. Якщо не виконані ці усі вище перелічені умови, то студент не допускається до складання іспиту.
Підсумковий контроль, форма	Екзамен в кінці семестру, комбінований
Програмові вимоги для складання екзамену з дисципліни	<a href="https://d-learn.pnu.edu.ua/">https://d-learn.pnu.edu.ua/</a>

## 8. Політика курсу

Організація навчального процесу здійснюється на основі кредитно-модульної системи відповідно до вимог Болонського процесу. Зараховуються бали, набрані при поточному оцінюванні, а саме на контрольних зрізах, за виконані лабораторні роботи. При цьому обов'язково враховується присутність студента на заняттях. Пропуски чи запізнення на заняття не звільняють від написання тематичних зрізів знань та виконання лабораторних робіт.

Не допускаються списування та несвоєчасне виконання поставлених завдань для самостійного опрацювання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше навчального матеріалу.

### Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»» [https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627\\_27.09.2018.pdf](https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627_27.09.2018.pdf).

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81.FR12.pdf>

### Політика щодо перескладання змістових модулів та оскарження оцінювання

Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатський

національний університет ім. В. Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019)» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK-Orhanizatsii-Ta-Provedennia-Otsiniuvannia-Uspishnosti-Studentiv-Prykarpatskoho-Natsionalnoho-Universytetu-Im.-Vasyliya-Stefanyka.pdf>

### Участь в опитуванні (анкетуванні)

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

### 9. Рекомендована література

#### *Основна:*

1. Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности: Уч. пособие. - М.: Нолидж. - 1996. – 312 с.
2. Ильина Е.Н. Туроперейтинг: организация деятельности: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 256 с.
3. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма: Ученик.. – 6-е изд. – Минск.: Новое знание, 2006. – 408 с.
4. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
5. Организация туризма: учеб. пособие / А.П. Дурович, Г.А. Бондаренко, Т.М. Сергеева и др.; под общ. ред. А.П. Дуровича – 3-е изд.– Минск: Новое знание, 2006. - 640с.
6. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії: Навчальний посібник . – К.: Атіка, 2006. – 264 с.

#### *Додаткова:*

7. Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма: Уч. пособие. -Харьков: ХНАГХ, 2005. – 312 с.
8. Биржаков М.Б. Введение в туризм: Учебник. – СПб.: Изд. дом Герда, 2004. – 448 с.
9. Бутко И.И. и др. Туристический бизнес: основы организации / И.И. Бутко Е.А. Ситников, Д.С. Ушаков – Ростов н/Д: Феникс, 2007. = 384 с.
10. Быстров С. А., Воронцова М.Г. Туризм: макроэкономика и микроэкономика. – СПб.: Изд. дом Герда, 2007. – 464 с.
11. Воскресенский В.Ю. Международный туризм: Уч. пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 255 с.
12. Годы и тропы: К 50–летию Харьковского спортивного туризма / Под ред. В.В. Абрамова. – Харьков: Кн. рекламное агенство «РА», 2000. – 332 с.
13. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник . – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
14. Смелянов Б.В. Экскурсоведение: Учебник. – 6-е изд. стереот. – М.: Советский спорт, 2006. -216 с.
15. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма: Справочник. - М.: Финансы и статистика, 2000. – 368 с.
16. Квартальнов В.А. Теория и практика туризма: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 672 с.

17. Квартальнов В.А. Туризм: Учебник. 2-е изд. перераб. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
18. Коршунов Н.В. Организация обслуживания в ресторанах. Учебник. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Высшая школа, 1980. – 238 с.
19. Косолапов А.Б. Практикум по организации и менеджменту туризма и гостиничного хозяйства: учебное пособие / А.Б. Косолапов, Т.И. Елисеева. – 2-е изд., стер.- КНОРУС, 2007. 208 с.
20. Маринин М.М. Туристические формальности и безопасность в туризме. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 144 с.
21. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Планування діяльності туристичних підприємств: Навч. посібник. - К.: Знання, 2005. – 241 с.
22. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навч. посібник.- К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с
23. Машина Н.І. Страхування для туристичних підприємств. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.

**Викладач:**

\_\_\_\_\_

**А.І. Червінський**